

onorează pe sine însuși, primind în rândurile sale pe unul dintre cei mai reprezentativi cercetători, produs al școlii românești de arheologie, a cărui muncă, rezultate și creativitate constituie o însemnată contribuție la cunoașterea trecutului țării noastre. Ceremonia de astăzi ne oferă prilejul ca, recunoscându-i meritele, să-i mulțumim pentru activitatea depusă, iar cu ocazia primirii distincției de membru de onoare al Institutului nostru și a împlinirii vârstei de 75 de ani de viață și a peste 40 de ani de activitate, să-i adresăm sincera urare: La mulți ani, sănătate și rodnicie cărturărească!

CONSTANTIN ICONOMU

ALEXANDRU VULPE – ISTORIC AL PREISTORIEI

Mă simt onorat că mi-a fost oferit prilejul de a rosti câteva cuvinte despre colegul Alexandru Vulpe, personalitate de seamă a arheologiei și științelor antichității, specialist bine-cunoscut și apreciat nu numai în România, ci și în afara hotarelor țării. Misiunea mea nu este ușoară, înainte de toate din cauza operei deosebit de vaste a celui sărbătorit, dificil de înfățișat sau măcar de schițat în câteva fraze. Lipsește și distanța necesară, datorită cunoașterii noastre vechi, de decenii, care, chiar dacă nu a devenit o prietenie, în sensul deplin al cuvântului, s-a menținut în zona bunei colegialități și a respectului reciproc. Prima amintire clară, legată de colegul Vulpe, o am de la sesiunea muzeelor care a avut loc la Craiova, în 1969, și unde s-a iscat o dispută aprinsă între „școala” de la Cluj, reprezentată de Hadrian Daicoviciu, susținut de Nicolae Gostar (de acum profesor la Iași), și cea de la București, prin Alexandru Vulpe, cu privire la caracterul profan („stâne”) sau funerar (cenotafe) al unor vestigii de epocă dacică „clasică” din Munții Orăștiei. Ne-a impresionat, mai ales pe tinerii de atunci, convingerea și curajul cu care A. Vulpe și-a susținut opiniile, de loc „ortodoxe” pentru acea vreme. Păstrez această imagine a cercetătorului, dispus spre explicații și interpretări noi, inclusiv prin renunțarea la unele ipoteze proprii mai vechi sau la nuanțarea acestora.

Alexandru Vulpe a debutat în viața științifică cu cercetări de teren și lucrări privind epoca bronzului și prima epocă a fierului din spațiul extracarpatic: în același an, 1959, a publicat depozitul de la Tufa (*SCIV*, X, 2, 265–276) și primul raport despre cimitirul de la Ferigile (*Materiale*, V, 363–372), căruia îi va dedica, după încheierea săpăturilor, o monografie (1967). Va rămâne fidel acestor preocupări, dedicând importante studii culturilor Costișa și Tei din epoca bronzului și conturând cultura (sau „fenomenul”, cum s-a exprimat mai târziu) Basarabi din Hallstatul mijlociu, în care a văzut o timpurie manifestare a lumii geto-dacilor, în preziua intrării lor în izvoarele scrise ale Antichității (vezi, de pildă: *Dacia*, NS, V, 1961, 105–122; VIII, 1964, 319–329; IX, 1965, 105–132; XIX, 1975, 69–76; XXX, 1986, 49–90).

Un domeniu special în cadrul acestor preocupări îl constituie studiul paleometalurgiei. Are contribuții însemnate la cunoașterea începuturilor metalurgiei aramei și bronzului în spațiul carpato-danubian (*SCIV*, XXIV, 1973, 2, 217–238; *Revista de Istorie*, XXVII, 1974, 2, 243–255), la studiul diferitelor tipuri de obiecte de bronz, în special al topoarelor (*Dacia*, NS, VII, 1963, 511–516; *ArhMold*, II–III, 1964, 127–141; *SCIV*, XXI, 1970, 3, 417–420 etc.). Remarcăm, în această privință, colaborarea sa la prestigioasa colecție *Prähistorische Bronzefunde* prin cele două volume ale lucrării *Die Äxte und Beile in Rumänien* (PBF, IX, 2, München, 1970; PBF, IX, 5, München, 1975), la care se adaugă și lucrarea despre săbiile scurte, cele mai multe de fier, din Hallstatianul mijlociu și târziu (*Die Kurzschwerter und Streitmesser in Rumänien*, PBF, VII, 9, München, 1990). Nu îi este străină nici orfevrăria, scriind despre arta aurului la tracia nordici (*ArhMold*, 11, 1987, 21–25), publicând, cu Virgil Mihailescu-Bîrliaba, tezaurul de la Rădeni (*MemAnt*, 12–14, 1980–1982, 41–63) sau reluând problemele tezaurului de la Perșinari (*Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, XV, 1997, 265–301). Prin evidențierea semnificației sacre (votive) a depunerilor, a contribuit la orientarea cercetării depozitelor spre noi interpretări, în consens cu tendințele actuale din știința preistorică europeană (vezi, de pildă, *Regensburger Beiträge zur Prähistorischen Archäologie*, II, 1996, 517–534).

A fost printre primii care și-a dat seama de consecințele datărilor înalte, obținute mai ales prin calibrarea datelor radiocarbon, și a propus revizuirea periodizării și cronologiei epocii bronzului la Dunărea de Jos, ca și reexaminarea naturii raporturilor acesteia cu lumea miceniană și egeeo-anatoliană, în general (vezi *Academia Română. Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie*, 21, 1996, 33–47; *Timpul istoriei*, I, *Memorie și patrimoniu. În onoare emeritae Ligiae Bârzu*, București, 1997, 37–50).

Datorită, poate, nu numai studiilor sale temeinice de filologie clasică, ci și a unei educații alese, primite de la părinții săi, eminenții profesori și cercetători Ecaterina și Radu Vulpe, Alexandru Vulpe este un foarte bun cunoscător al operelor autorilor antici, al izvoarelor scrise ale Antichității, în general, pe care a știut, de la început, să le coroboreze subtil cu datele arheologiei, respectând autonomia și specificul metodologic al celor două categorii de surse istorice (vezi *SCIV*, XIII, 1962, 2, 307–325; *Studii Clasice*, VI, 1964, 233–247). Fără a exagera „istoricizarea” și „eticizarea” datelor arheologiei, la modă (dacă nu chiar impusă) într-o anumite perioadă de tristă amintire, A. Vulpe a reușit să formuleze puncte de vedere noi și să ajungă la interpretări originale cu privire la istoria și civilizația Daciei preromane în context european, la bogata moștenire culturală atribuită tracilor, geților, dacilor și predecesorilor lor direcți din mileniul I î. H., la raporturile lor cu neamurile cu care au venit în contact de-a lungul timpului – iliri, cimerieni, sciți etc. (vezi *MemAnt*, II, 1970, 115–213; *Revista de Istorie*, 32, 1979, 12, 2 261–2 284; *Dacia*, NS, XXX, 1986, 49–90; XXXI, 1987, 77–86).

Alexandru Vulpe a avut șansa să beneficieze de contactele cu lumea științifică internațională, în care se bucură de un binemeritat prestigiu. A participat la numeroase colocvii și congrese internaționale, a devenit membru în Consiliul Permanent și, apoi, în Comitetul Executiv al *Union International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*, afiliat la UNESCO. A ținut conferințe, mai ales în lumea germană, în universități, dar și în fața unui public cultivat, nespecialist, captivând atenția asistenței atât prin cunoștințele sale vaste, cât și prin talentul său de conferențiar, vorbitor perfect al limbii germane (Aș putea menționa aici, după relatarea colegului Tiberius Bader, amintirea plăcută lăsată de conferința d-lui A. Vulpe la Keltenmuseum din Hochdorf în rândul oficialităților locale și al amatorilor de antichități din zona orașului Stuttgart).

Continuând o anumită tradiție a școlii preistorice românești, și-a însușit rigurozitatea arheologiei germane, rămânând deschis, în același timp, către înnoirile metodologice și teoretice ale arheologiei postbelice, venind, cu deosebire, dinspre lumea anglo-saxonă și de peste Ocean. Paginile scrise recent despre societatea și spiritualitatea epocii bronzului și primei epoci a fierului stau mărturie asimilării achizițiilor arheologiei procesuale și post-procesuale, mai mult, capitolele privind epoca metalelor și începuturile timpurilor istorice, excelent documentate și elaborate într-un spirit modern, fac parte din părțile cele mai reușite ale noului tratat academic de *Istoria Românilor* (vezi vol. I., *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, 2001, p. 211–272, 287–289, 327–339, 353–378, 399–500).

Nu pot încheia aceste rânduri fără a menționa rolul lui Alexandru Vulpe ca creator de școală, la Institutul de Arheologie și la Facultatea de Istorie a Universității din București. A îndrumat numeroși tineri, de la primii pași pe tărâmul arheologiei până la doctoratul în acest domeniu. Ca membru în mai multe comisii de acordare a titlului de doctor, la Institut și la Universitate, am avut prilejul și plăcerea să mă conving personal de calitatea lucrărilor de doctorat, elaborate sub conducerea profesorului Vulpe. Mulți dintre elevii săi sunt astăzi cercetători recunoscuți care duc mai departe munca începută sub aripile magistrului.

La frumoasa vârstă, pe care o împlinește acum, Alexandru Vulpe și-a păstrat prospețimea spiritului, lucrează umăr la umăr cu colegii din generațiile mai tinere. Îi doresc multă sănătate și putere de muncă, încă mulți ani de activitate pe tărâmul arheologiei, în slujba muzei Clio.

ATTILA LÁSZLÓ

PROFESORUL ALEXANDRU VULPE LA 75 DE ANI

Secolul al XX-lea a însemnat o cotitură radicală pentru arheologia românească, care prin realizările sale a reușit să atingă cele mai înalte standarde. Este bine cunoscut și acceptat ca atare de către istoriografie că atingerea acestui nivel a fost posibilă, în primul rând, prin eforturile școlii întemeiate de către Vasile Pârvan. Ilustrativ în acest sens este cazul familiei de arheologi Radu, Ecaterina și Alexandru Vulpe.

Personalitate puternică și, totodată, generoasă, profesorul Radu Vulpe a onorat mai mulți ani universitatea ieșeană, din care a fost înlăturat, după cum este știut, în mod abuziv. Săpăturile arheologice desfășurate sub conducerea sa în stațiunile de la Izvoare, Poienești, Poiana sau Popești – pentru a aminti doar câteva – au adus date noi și i-au prilejuit profesorului să facă interpretări de cea mai mare însemnătate pentru pre- și protoistoria României. Om de o mare distincție, Radu Vulpe știa totuși să-și apropie tinerii și pe șantierul, unde, secundat de blânda și discreta sa soție – Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, la rândul ei, o reputată